

MARIA SKUBISZEWSKA

PROGRAM IKONOGRAFICZNY NAGROBKA
KAZIMIERZA JAGIELLOŃCZYKA W KATEDRZE
WAWELSKIEJ

WPROWADZENIE

W katedrze na Wawelu stoją cztery gotyckie nagrobki królów polskich. Dwa starsze, Władysława Łokietka (zm. 1333) i Kazimierza Wielkiego (zm. 1370), umieszczone są po obu stronach ołtarza głównego, w arkadach rozpiętych pomiędzy filarami, które dzielą prezbiterium od obejścia. Tumba Łokietka pochodzi z drugiej ćwierci w. czternastego, baldachim nad nią, wykuty w latach 1900—1903, zajmuje miejsce pierwotnego¹. Nagrobek Kazimierza Wielkiego został wzniesiony zapewne wkrótce po śmierci monarchy². Składa się z tumbi oraz wyrastającego z niej baldachimu na ośmiu kolumnach. Trzeci nagrobek, Władysława Jagielly (zm. 1434), powstał zapewne w drugiej ćwierci wieku piętnastego³. Zajął miejsce pod pierwszą od wschodu arkadą pomiędzy nawą środkową i południową. Składa się również z tumbi i baldachimu. Kapitele i niebo baldachimu pochodzą z w. XVI, pierwotne są tylko jego podpory ustawione na posadzce przy bokach tumbi i złączone z nią u podstawy. Naprzeciwko każdego z nagrobków, przy filarze od strony wschodniej stał ołtarz, przy którym odprawiano nabożeństwa za duszę zmarłego króla⁴.

Kazimierz Jagiellończyk i jego żona Elżbieta odstępili od zwyczaju poprzedników, wyznaczając dla siebie miejsce wiecznego spoczynku nie w nawach katedry, lecz w przylegającej od zachodu kaplicy pod wezwaniem Świętego Krzyża, którą z ich fundacji wzniesiono w latach 1467—1477⁵. Wnętrze kaplicy ozdobili freskami malarze ruscy⁶. Przy jej ścianie zachodniej, w środku, umieszczono stalle królewskie, przy wschodniej, po dwóch stronach arkady łączącej wnętrze z południową nawą katedry — dwie mensy ołtarzowe. Na mense południowej stanął tryptyk Matki Boskiej Bolesnej z herbami Polski, Litwy i Habsburgów⁷. Naprzeciwko niego, w narożniku wzdłuż południowej ściany kaplicy, wzniesiono nagrobek króla (fig. 1). Równolegle doń, po przeciwległej stronie wnętrza, umieszczono później kamienną płytę nagrobną królowej⁸.

Wykonanie nagrobka Kazimierza Jagiellończyka powierzono Witowi Stwoszowi, który wślwił się w Krakowie ukończonym niedawno głównym